

KALBINĖS KOMPETENCIJOS TOBULINIMAS AUKŠTOJO MOKSLO SISTEMOJE VEIKLOS PASAULIO IŠŠŪKIŲ KONTEKSTE

Nemira Mačianskienė

ANOTACIJA

Straipsnyje analizuojama užsienio kalbų kompetencijos įgijimo svarba XXI amžiaus daugiakalbėje ir daugiakultūroje visuomenėje. Europos Sąjungos dokumentuose, atsižvelgiant į veiklos pasaulio reikalavimus, jau dešimtmetį keliamas tikslas europiečiams įgyti dviejų–trijų užsienio kalbų kompetencijas, tačiau netolygus dėmesys kalbų mokymui skirtinguose švietimo sistemos lygmenyse nesudaro sąlygų įgyti, išlaikyti ir tobulinti daugiakalbę kompetenciją. Tyrimo analizė atskleidė, kad Lietuvos politiniai dokumentai kalbų tobulinimo klausimais reglamentuoja tik bendrojo lavinimo mokyklų veiklą, o tolesnei formaliojo išsilavinimo grandžiai – aukštojo mokslo sričiai – keliama labai abstraktūs reikalavimai. Taip pat nustatyta, kad aukštojo mokslo studijų programų rengimą apibrėžiantys studijų kryptių reglamentai ir profesinio rengimo standartai akcentuoja tik profesinės užsienio kalbos vartosenos svarbą, susiaurina reikalavimus iki vienos kalbos mokėjimo arba visiškai nekelia jokių reikalavimų studentų kalbiniam pasirengimui. Analizė parodė, kad reikalavimai mokėti užsienio kalbas keliama tik dėstytojams. Tyrimas atskleidė, kad studijų programas reglamentuojantys normatyviniai dokumentai (studijų kryptių reglamentai ir profesijos standartai) neatitinka veiklos pasaulio poreikių ir lemia nepakankamą absolventų pasirengimą veiklos pasauliui.

PAGRINDINĖS SĄVOKOS:

bendrosios kompetencijos, kalbinė kompetencija, daugiakalbystė, studijų kryptių reglamentas, profesinio rengimo standartai, kalbinės kompetencijos stokos poveikis verslo konkurencumui, veiklos pasaulis

IVADAS

XXI amžiaus Europos Sąjungos pilietis – vienas iš beveik 500 milijonų 175 tautybių piliečių, gyvenančių 27 valstybėse narėse su skirtinga etnine, kultūrine ir kalbine aplinka – kalba viena, keliomis ar daugeliu iš ne mažiau kaip 450 skirtingų kalbų, įskaitant 23 oficialias ES kalbas, priklausančias trims kalbų šeimoms (indoeuropiečių, ugrų-finų ir semitų), ir maždaug 60 regioninių ir mažų kalbų bendruomenių, įrašytų į ES paveldą, vartoja vieną ar visas 3 abėcėles ir yra neišvengiamai susijęs įvairiais asmeniniais, profesiniais, kultūriniais, akademiniiais ryšiais, peržengiančiais gimtosios šalies ir kalbos ribas, su kitais piliečiais, todėl naudodamasis laisvo piliečių, kapitalo, prekių ir paslaugų judėjimo teikiamomis galimybėmis turi gebėti susidoroti su šių galimybių keliama iššūkiu ir problemomis.

Dėl šių ir kitų veiksnių europiečių gyvenimas kas dieną tampa vis tarptautiškesnis ir daugiakalbiškesnis. Jau pirmasis Europos Tarybos reglamentas Nr. 1 dar 1958 m. balandžio 15 d. apibrėžė, kad Europos ekonominėje bendrijoje turi būti vartojamos ją sudarančių valstybių oficialiosios kalbos, kurių 1958 metais buvo 4, 2003 m. – 12, o 2007 m. – jau 23. Nuo šio šimtmečio pradžios visų – ne tik pagrindinių pasaulio kalbų, bet ir regioninių ar mažų – kalbų mokėjimas šiame informacinių technologijų ir žinių visuomenės kūrimo amžiuje tapo visuotinai pripažinta būtinybe. Prieš 10 metų priimtoje Lisabonos strategijoje Europos Vadovų Taryba paragino modernizuoti Europos švietimo ir mokymo sistemas siekiant patenkinti žinių ekonomikos poreikius, o užsienio kalbų mokėjimas priskirtas prie XXI amžiaus žmogui būtinų bendrųjų gebėjimų.

Dauguma pirmame šio šimtmečio dešimtmetyje priimtų Europos komunikatų kalbų klausimais nubrėžė pagrindines ES kalbų politikos gairės: 2002 m. kovo mėnesį Barselonoje valstybių ir vyriausybių vadovai, iškelę tikslą pasiekti, kad iki 2010 m. Europos Sąjungos švietimo ir mokymo sistemos taptų pasaulinės kokybės standartu, pakvietė „tobulinti bendrųjų įgūdžių meistriskumą ir ypač mokyti mažiausiai dviejų užsienio kalbų nuo labai jauno amžiaus“ (KOM 2005/356). Komisijos komunikate „*Kalbų mokymosi ir lingvistinės įvairovės skatinimas: veiksmų planas 2004–2006 metams*“ gebėjimas suprasti kitas kalbas ir jomis bendrauti buvo akcentuotas kaip pagrindinė visiems Europos piliečiams reikalinga savybė. 2005 m. Komisijos komunikate „*Nauja daugiakalbystės pagrindų strategija*“ nubrėžtos platesnės daugiakalbystės propagavimo politikos gairės, o 2007 m., įsteigus Europos Komisijos nario, atsakingo už daugiakalbystę ir kultūrų dialogą, pareigybę, daugiakalbystė tapo savarankiška ES politikos sritimi. Europos komisaras L. Orbanas, kuriam šis postas buvo patikėtas, savo politinę programą grindžia trimis siekais: daugiakalbystė – ekonomikos varomoji jėga; daugiakalbystė – visą gyvenimą trunkantis mokymosi ir kultūrų dialogo elementas; daugiakalbystė – ES institucijų komunikacija visomis oficialiomis kalbomis. Be rekomendacinių komunikatų, parengta ir patvirtinta daugybė svarbių kalbų politikos srities dokumentų, kurie ne tik pabrėžia kalbinės kompetencijos įgijimo svarbą, skatina jos įsigijimą, bet ir padeda Europos piliečiams įsivertinti savo kalbinius gebėjimus: Europos kalbų aplankas, Europos kalbų pasas, Bendrieji Europos kalbų metmenys (2001), Europos kalbų mokėjimo rodiklis (2005), Europos pažymėjimo programa, renkanti metų kalbų mokytoją, metų kalbos mokymo projektą, metų mokinį.

Tyrimo aktualumas. Akivaizdu, kad gyvenant daugiakultūroje ir daugiakalbėje Europoje ir siekiant veiksmingai integruotis į veiklos pasaulį reikia turėti atitinkamą užsienio kalbų kompetenciją. ES Komisija, Europos Taryba ir kitos politinės valdymo struktūros Europos lygmeniu pripažįsta kalbų mokėjimo klausimus esant aktualius ir svarbius. Pripažinta, kad kalbinės kompetencijos tobulinimas – visą gyvenimą trunkantis procesas, todėl svarbu išnagrinėti, kaip skatinamas kalbų mokymasis įvairiuose švietimo lygmenyse Lietuvoje, kokios politinės rekomendacijos švietimo institucijoms sudaro sąlygas užtikrinti kalbinį pasirėmimą, kalbinės kompetencijos išlaikymą ir tobulinimą.

Tyrimo problema. Lietuvos kalbų politika, kalbų mokymo ir mokymosi praktikos

tobulinimas įvairiuose švietimo lygmenyse neatitinka Europos Sąjungos daugiakalbystės politikos plėtotės mokymosi visą gyvenimą kontekste. Daugelis tyrimų įrodė kalbinio pasirengimo svarbą verslo pasaulio konkurencingumui. Aukštųjų mokyklų absolventai – būsimi veiklos pasaulio dalyviai – integruosis į globalią darbo rinką, kurioje kalbinis išsilavinimas – būtinybė. Tačiau studijas aukštosiose mokyklose pradėję buvę abiturientai ne visada atitinka bendrojo lavinimo mokyklai keliamą kalbinio pasirengimo lygmenį. Aukštosios mokyklos, autonomiškos institucijos, turėtų sudaryti reikiamas sąlygas tobulinti studentų kalbinę kompetenciją, tačiau čia studijų programų sudarymą, vykdymą ir vertinimą reglamentuoja studijų kryptių reglamentai ir profesijos standartai, kuriuose klausimai dėl užsienio kalbų mokymo įtraukimo į studijų programas net nesvarstomi, todėl kalbinis pasirengimas aukštojo mokslo institucijose dažnai tampa nenuoseklus ir lemia nepakankamą absolventų kalbinį pasirengimą priimti veiklos pasaulio iššūkius. *Prieštara tarp veiklos pasaulio reikalavimų absolventų kalbinei kompetencijai ir galimybių įgyti šią kompetenciją aukštosiose mokyklose ir yra esminė šio tyrimo problema.*

Tyrimo **tikslas** – apibrėžti veiklos pasaulio reikalavimus specialistų kalbinei kompetencijai ir galimybes įgyti šią kompetenciją aukštojo mokslo sistemoje.

Siekiant šio tikslo, buvo suformuluoti **tyrimo uždaviniai**:

1. apibrėžti kalbinės kompetencijos poreikius ir poveikį verslo konkurencingumui ES kontekste;
2. aptarti Lietuvos politinius dokumentus kalbų politikos klausimais;
3. nustatyti studijų programas reglamentuojančiuose dokumentuose (studijų kryptių reglamentuose ir profesinio rengimo standartuose) apibrėžtas kalbinės kompetencijos ugdymo galimybes.

Tyrimo objektas: kalbinės kompetencijos poreikis ir jos ugdymo aukštojoje mokykloje reglamentavimas.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros šaltinių ir dokumentų analizė, turinio (angl. *content*) analizė. Turinio analizės metodo esmė – nustatyti informaciniame masyve tyrimui svarbius prasminius vienetus, t. y. tam tikrų žodžių ar sąvokų egzistavimą tekste ar tekstuose. Šiame tyrime turinio analizės metodu buvo išskirta tokie žodžiai ir frazės: *užsienio kalba, užsienio kalbų mokymasis, užsienio kalbų gebėjimai, įgūdžiai*. Jie *a priori* laikomi kodavimo kategorijos tyrimui svarbiais prasminiais vienetais (indikatoriais). Kokybinio tyrimo patikimumas ir pagrįstumas buvo užtikrinti pasirinkant viena kitos nepaneigiančias, išsamias, bet išsemiamas kategorijas. Informacinį masyvą turinio analizei sudarė 27 studijų kryptių reglamentų, patvirtintų 6 įsakymais 2004–2007 m., ir 20 Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtos centro parengtų Profesinio rengimo V profesinio išsilavinimo lygio standartų (ISCED 5). Turinio analize siekta išsiaiškinti dokumento turinio sąvokų atitikimą keliamiems tyrimo tikslams: nustatyti tyrinėjamos kategorijos (žodžių junginio „užsienio kalba“, frazės, sakinio ar pastraipos) kokybinę charakteristiką – buvimą ar nebuvimą analizuojamame dokumente.

1. KALBINĖS KOMPETENCIJOS POREIKIAI VEIKLOS PASAULYJE IR POVEIKIS VERSLO KONKURENCINGUMUI

Europos Tarybos išvadose 2009 m. gegužės 12 d. dėl Europos bendradarbiavimo švietimo ir mokymo srityje strateginės programos (ET 2020) numatyti strateginiai uždaviniai iki 2020 m. ir iškelti 4 **strateginiai tikslai**. Svarbiausias antrojo strateginio tikslo uždavinys – užtikrinti, kad visi piliečiai įgytų bendrąsias kompetencijas. Siekiant tvariai įgyvendinti šiuos tikslus, daugiau dėmesio reikia skirti **pagrindinių gebėjimų, įskaitant ir kalbų mokėjimą, gerinimui**. Kalbų mokymosi srityje numatyta sudaryti galimybes piliečiams kalbėti ne tik gimtąja, bet ir dar dviem kalbomis, remti kalbų mokymą (prireikus – profesinio švietimo ir mokymo srityje) ir suaugusiųjų kalbų mokymąsi, suteikti galimybių migrantams mokytis priimančiosios šalies kalbos.

Atlikti tyrimai rodo, kad verslo pasaulyje kalbinis išprusimas yra didelis svertas esant konkurencingumo sąlygoms. „Europos įmonių daugiakalbystė yra vertybė. Kalbų įvairovė ir investicijos į kalbų mokymą bei geresnis kitų kultūrų pažinimas gali padėti užtikrinti gerovę ir konkurencingumą“, – teigiama Europos Komisijos Komunikate „Daugiakalbystė – Europos turtas ir bendras rūpestis“ (COM 2008/566). Britanijos prekybos rūmų apklausa, atlikta 1000 šalies įmonių, nustatė statistiškai reikšmingą koreliaciją tarp kalbinių gebėjimų naudojimo organizuojant verslą ir didesnės įmonių apyvartos (CILT, The National Centre for Languages 2005/5). Panašios išvados daromos ir kitose mokslinėse studijose.

Dėl užsienio kalbos gebėjimų stokos poveikio Europos ekonomikai (CILT, 2006 m. gruodžio mėn.) plačiai diskutuota aptariant Jungtinės Karalystės Nacionalinio kalbų centro Europos Komisijos užsakymu atliktą tyrimą. Tai buvo pirmoji Europos mastu atlikta apklausa apie verslo netektis dėl kalbos įgūdžių stokos bendrovėse. Ataskaita parengta apklausus daugiau kaip 2000 eksportuojančių mažųjų ir vidutinių įmonių iš 27 ES valstybių narių ir 2 šalių kandidačių. Ataskaitos išvadosse teigiama: ne mažiau kaip 11 % tyrime dalyvavusių mažųjų ir vidutinių įmonių pareiškė nesudariusios sutarčių tik dėl savo kalbos įgūdžių ir kitų kultūrų pažinimo stokos. Dauguma įmonių negalėjo ar nenorėjo nurodyti prarastų sutarčių dydžio ar skaičiaus, bet 37 verslo įmonės nurodė dėl kalbinių gebėjimų stokos praradusios 8–13,5 mln. eurų vertės potencialias sutartis, 54 įmonės teigė praradusios 16,5–25,3 mln. ir mažiausiai 10 verslo įmonių – daugiau kaip 1 mln. vertės sutartis.

Ataskaitoje pateikiamose makroekonominėse išvadosse teigiama, kad mažųjų ir vidutinių įmonių eksporto galimybės gerokai padidėtų, jei būtų strategiškai panaudojami kalbos įgūdžiai. Daugiakalbystė ne tik skatina atvirumą ir toleranciją, bet ir atveria naujas rinkas bei suteikia verslo galimybių. Kalbos reikalingos ne tik pardavimo apimtims didinti ir rinkodarai. Daroma išvada, kad jei verslo sėkmė – eksportas, tai eksporto sėkmė – kalbiniai gebėjimai ir tarpkultūrinė kompetencija. Tyrėjų teigimu, anglų kalbos kompetencija vis dažniau tampa **būtinybe** visose šalyse, tačiau **konkurencinį pranašumą įmonėms gali suteikti tik** kitų kalbų (rusų, kinų, ispanų, arabų, prancūzų) mokėjimas.

2008 m. liepos 11 d. įvykęs verslo forumas „Daugiakalbystė. Kaip kalbos padeda verslui“ atskleidė, kad daugiakalbės bendrovės veikia efektyviau. Europos Komisijos pirmininko pavaduotojas Gūnteris Verheugenas teigė: „Investicijos į kalbų mokymą ir įvairovės valdymas – lemiami veiksniai Europos visuomenei siekiant visapusiškai išnaudoti globalizuoto pasaulio teikiamas galimybes. Užsienio kalbų mokėjimas padeda bendrauti, suprasti vieniems kitus ir rasti naujų problemų sprendimo būdų. Jau seniai laikas švietimo ir profesinio mokymo sistemose atsižvelgti į šiuos poreikius ir visiems suteikti galimybę ugdyti įvairiausius gebėjimus. Labiau nei bet kada iki šiol reikia skatinti mūsų visuomenę dalyvauti kultūrinuose mainuose ir bendradarbiauti tarptautiniu mastu“ (Recommendations from the Business Forum on Multilingualism, 2008: 14).

Įmonių reikalavimus darbuotojų kalbiniams gebėjimams lemia keletas priežasčių: įmonės veiklos organizavimas, konkurencingumas globalioje rinkoje, žmogiškųjų išteklių tobulinimas, profesinės srities inovacijos ir t. t. Europos Sąjungos dokumentai rekomenduoja be gimtosios kalbos mokėti dar dvi kalbas: vieną – skirtą bendrajai komunikacijai, o kitą – pritaikytą specifiniams poreikiams. Kokio lygmens kompetencija reikalinga darbo pasauliui? Įvairi, pradedant išlikimą užtikrinančiais gebėjimais (angl. *survival skills*) ir baigiant aukšto lygmens akademinę ir profesinę kompetenciją.

Apibendrinant galima daryti išvadą, kad darbo rinkos internacionalizacijos ir globalizacijos kontekste daugiakalbystės kompetencija yra svarbi profesinei karjerai, profesiniam tobulėjimui ir karjeros tobulinimui, profesiniam judumui ir bendravimui su užsienio darbo partneriais, įmonės veiklos vykdymui ir veiklos pasaulio konkurencingumui.

2. LIETUVOS RESPUBLIKOS POLITINIŲ DOKUMENTŲ KALBŲ POLITIKOS KLAUSIMAI APŽVALGA

Europos Sąjungos politiniai dokumentai – gairės ir rekomendacijos šalims narėms, tačiau svarbiausius sprendimus dėl kalbų politikos priima pačios valstybės narės.

Nors jau bene dešimtmetį pripažįstama, kad kalbinės kompetencijos yra dalis bendrųjų gebėjimų, užtikrinančių kiekvieno piliečio įsidarbinimo, išsilavinimo ir asmeninio tobulėjimo galimybes, kad šiuos gebėjimus reikia nuolatos stengtis išlaikyti, atnaujinti ir papildyti, cituojama Europos Komisijos frazė, kad „seniai praėjo dienos, kai mokymasis prasidėdavo ir baigdavosi vidurinėje mokykloje, kalbų mokymasis – mokymosi visą gyvenimą veikla“ (COM 2005/596), vis dėlto Lietuvos politinių dokumentų analizė kalbų politikos klausimais rodo, kad Lietuvoje daugiakalbystės kompetencijos įgijimas, išlaikymas ir tobulinimas suprantami tik kaip bendrojo lavinimo mokyklos uždavinys. Aukštojo mokslo institucijos šios kompetencijos tobulinimo rekomendacijose neminimos arba minimos abstrakčiai ir vienpusiškai.

Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatose (2003) kalbama apie vidurinio ugdymo tikslus tobulinant kalbinę kompetenciją vidurinio ugdymo sistemoje:

- sustiprinamas užsienio kalbų mokymasis. Pasiekama, kad visi **vidurinio** ugdymo (brandos) programą baigę mokiniai galėtų bendrauti dviem užsienio kalbomis;
- ne mažiau kaip 70 % mokinių, baigiančių pagrindinę bendrojo lavinimo mokyklą, pirmosios užsienio kalbos įgūdžiai atitiktų siūlomą „Slenksčio“ (B1) lygmenį;
- ne mažiau kaip 70 % mokinių, baigiančių vidurinę bendrojo lavinimo mokyklą, būtų įgiję: pirmosios užsienio kalbos įgūdžius, atitinkančius „Aukštumos“ (B2) lygmenį, o antrosios užsienio kalbos – „Slenksčio“ lygmenį.

Strateginės nuostatos aukštajam mokslui kalbinės kompetencijos tobulinimo srityje neišsamios ir apibendrinančios: pateikiamas deklaratyvus teiginys apie aukštojo mokslo vaidmenį kalbų mokyme(-si): „geras dviejų–trijų užsienio kalbų mokėjimas tampa **natūralia** aukštojo išsilavinimo dalimi“. Toks teiginys suponuoja išankstinę prielaidą, kad daugiakalbystės kompetencijos įgijimas aukštajame moksle yra savaime suprantamas ir lengvai įgyvendinamas dalykas, neatskiriamas aukštojo išsilavinimo elementas. Praktika rodo tokios prielaidos klaidingumą.

Kalbų mokymo politikos apraše 2004–2006 (2004), kurį rengė Kalbų politikos skyrius Strasbūre ir Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija 2004–2006, bei Užsienio kalbų mokymo strategijoje 2004–2006 esama kalbų mokymo padėtis ir galima tolesnė raida taip pat analizuojamos atsižvelgiant į kalbų mokymo problemas **bendrojo** lavinimo mokyklos lygmenyje. Teigiama, kad Lietuvoje sudaromos galimybės mokiniams mokytis dviejų / trijų užsienio kalbų, tačiau susiduriama su tokiomis problemomis:

- antroji užsienio kalba pamažu praranda turėtas pozicijas, nes ugdymo planas leidžia jos nebesimokyti po dešimtosios klasės;
- trūksta užsienio kalbų (ypač anglų kalbos) mokytojų ir jų rengimo;
- persikvalifikavusių mokytojų kvalifikacija yra žema daugelio;
- naujų technologijų naudojimas ugdymo procese yra nepakankamas;
- Lietuvoje nėra atliktų tyrimų, ar užsienio kalbų mokymas Lietuvoje atitinka visuomenės interesus ir poreikius.

Aukštųjų mokyklų indėlis į kalbų mokymo politiką nedetalizuojamas, aukštosios mokyklos minimos tik kalbant apie mažėjančią studentų, besimokančių kitų kalbų, skaičių universitetuose. Toliau apibendrinama, kad „kaip ir pagrindinės bei vidurinės mokyklos atveju, tai, kad dauguma studentų renkasi iš keturių kalbų, kelia susirūpinimą tiems, kurie pageidautų didesnės užsienio kalbų įvairovės“. Akivaizdu, kad Kalbų aprašo rengėjai nepriklauso pastariesiems, nes tame pačiame apraše įžvelgiama kalbinio išprusimo baimė: „Visuomenės daugiakalbystė suvokiama ne tik kaip tikrovė, būtinybė ir galimybė, bet ir kaip galima, o gal net tiesioginė grėsmė lietuvių kalbai – tautinio savitumo pagrindui“ (Kalbų mokymo politikos aprašas 2004–2006, 2004: 17).

Suprasdami ir vertindami gimtosios kalbos reikšmę asmenybei ir tautai, galime suabejoti tokio požiūrio pagrįstumu ir įtarti trumparegiškumą. Kalbinės kompetencijos ir kelių kalbų kompetencijos įgijimas ir tobulinimas apima ir gimtosios kalbos tobulinimą – naujos kalbos mokoma(-si) remiantis gimtąja kalba, analizuojant tikslaus leksinio perkėlimo, interferencijos, kalbų semantinių struktūrų skirtumų, lingvistinių sistemų lyginimo teikiamas galimybes. Juk individualią kalbinę kompetenciją visų pirma sudaro gebėjimas gimtąja kalba suprasti, reikšti ir aiškinti sąvokas, mintis, jausmus, faktus ir nuomonę žodžiu ir raštu atitinkamoje visuomeninėje bei profesinėje ir kultūrinėje aplinkoje.

Tai tik keli dokumentai, apibrėžiantys kalbų politiką kaip bendrojo lavinimo mokyklos prerogatyvą ir nenagrinėjantys kitų bendrojo lavinimo mokyklos veiklą (įskaitant ir užsienio kalbų mokymą) reglamentuojančių dokumentų – Švietimo ir mokslo įstatymo, Bendrųjų programų ir išsilavinimo standartų, mokyimo planų, programų ir kita.

Paskutinis, naujausias, lietuviškas dokumentas kalbų politikos / praktikos klausimu – Užsienio kalbų mokymo strategijos projektas (2009 m. liepos 22 d. LŠMM) – svarbiausiu strateginiu kalbų mokymo politikos tikslu laiko skatinimą „mokyti kalbų ir kalbų įvairovę“. Šio tikslo įgyvendinimas grindžiamas nuostata gerai mokėti gimtąją kalbą ir išmokyti dvi kitas kalbas. Pirmai strateginei sričiai – kalbų mokymosi visą gyvenimą – keliama abejotino nuoseklumo ir nevienodo lygmens bei prasmės uždaviniai, susiję su „galimybių ir sistemos, užtikrinančios tęstinumą, kūrimu“ (22.1):

- ankstyvasis kalbų mokymas (pradinis ugdymo lygmuo);
- integruotas dalyko ir kalbų mokymas (pagrindinis ir vidurinis bendrojo ugdymo lygmuo);

• teisinėmis priemonėmis siekiama didinti švietimo darbuotojų kalbų mokymosi motyvaciją (pvz., Užsienio kalbos mokėjimo reikalavimai aukštesniojo ir aukščiausiojo lygio vadovams);

- informavimo apie užsienio kalbų mokymosi naudą įmonėms.

Pirmieji du uždaviniai apibrėžia reikalavimus bendrojo ugdymo sričiai, o reikalavimai vadovų kalbinei kompetencijai ir įmonių informavimas atspindi tik dvi problemines sritis, nepagrįstai išskirtas ir tikrai neatitinkančias mokymosi visą gyvenimą tęstinumo. Nei aukštojo mokslo, nei profesinio rengimo, nei savarankiško suaugusiųjų mokymosi, nei kalbinės kompetencijos tobulinimo ir išlaikymo idėjų šioje grandinėje nėra. Aukštajam mokslui skiriami tolesni du papunkčiai:

22.2 – Kalbų mokymasis profesinėje ar aukštojoje mokykloje taip pat turėtų būti nuoseklus;

22.3 – Aukštojo mokslo įstaigos turi laikytis nuoseklios, o ne izoliacinės kalbų politikos.

Kiekvienas universitetas, kiekviena kolegija ir profesinė mokykla turi turėti nuoseklią kalbų mokymo strategiją ir siekti, kad visi studentai būtų skatinami mokytis kalbų, turėtų palankias sąlygas pereiti iš vienos mokyklos į kitą, iš vienos studijų pakopos į kitą.

Abiejuose teiginiuose tris kartus pakartota sąvoka „nuoseklus“ (nuoseklus kalbų mokymasis, nuosekli politika, nuosekli kalbų mokymosi strategija) išreiškia siekiamybę, kuriai įgyvendinti sąlygos nesudaromos, greičiau priešingai, galimybės ne skatinamos, o eliminuojamos. Pateikti pavyzdžiai (kalbų mokymosi tęstinumo plėtojimas per tarptautines mainų programas, aukštųjų mokyklų apkaltinimas izoliacinės kalbų politikos laikymusi) tikrai neatitinka tikrovės ir netgi neapeliuoja į bet kokių nuoseklų sisteminių ir strateginių požiūrį kalbų mokymosi ir tobulinimo aukštojoje mokykloje atžvilgiu. Apie reikalavimus aukštojo mokslo įstaigų absolventų kalbinei kompetencijai, kalbų mokymosi galimybes ir situaciją nekalbama. Pateikiami vidurinėje mokykloje įgytos daugiakalbės kompetencijos rezultatai – ŠVIS (Švietimo valdymo informacinės sistemos) rodikliai (vidutinis užsienio kalbų skaičius viename mokiniui bendrojo lavinimo įstaigose) nėra džiuginantys – mažėja nuo 1,6 kalbų 2000 m. iki 1,3 kalbų 2007 m. Tai turėtų kelti

susirūpinimą, kad bendrojo lavinimo mokykloje sudėtinga pasiekti iškeltus tikslus dėl daugelio priežasčių (kalbų mokytojų stokos, sudėtingų mokymo programų, tradicinių neaktyvių mokymo metodų dominavimo, moksleivių amžiaus ypatybių, būtinybės įgyti kelių kalbų kompetencijų nesuvokimo, motyvacijos stokos, kurią lemia aukštesniųjų klasių moksleivių kalbos mokymo orientavimas į mokymąsi egzaminui, ne gyvenimui ir t. t.). Dėl šių priežasčių ir dėl to, kad kalbų mokymasis reikalauja nuolatinio jų vartojimo, šiuolaikinė daugiakalbė aplinka reikalauja kelių kalbų kompetencijų įgijimo skirtingu lygmeniu ir skirtingais kalbų mokymosi tikslais. Tai svarbu ir dėl to, kad kalbų mokymasis yra mokymosi visą gyvenimą dalis, tad nuosekli kalbų mokymo politika reikalauja specifinių rekomendacijų tolesniam asmens išsilavinimo įgijimo laikotarpiui – aukštajai mokyklai, kuri rengia būsimus globalios darbo rinkos dalyvius. Tačiau galima daryti išvadą, kad analizuoti dokumentai nereglamentuoja kalbų mokymo aukštojoje mokykloje nei tikslų, nei siekinių atžvilgiu.

Tolesniu tyrimu siekta išsiaiškinti, kokie reikalavimai užsienio kalbų kompetencijos įgijimui ir tobulinimui keliami Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro įsakymu patvirtintuose įvairių studijų kryptių reglamentuose.

3. REIKALAVIMAI KALBINEI KOMPETENCIJAI STUDIJŲ KRYPTIŲ REGLAMENTUOSE IR V PROFESINIO LYGMENS PAGAL ISCED STANDARTUOSE

Siekiant nustatyti studijų programas reglamentuojančiuose dokumentuose (studijų kryptių reglamentuose ir profesinio rengimo standartuose) apibrėžtas kalbinės kompetencijos ugdymo galimybes, analizuojami nuo 2004 m. LR Švietimo ir mokslo ministro įsakymu patvirtinti studijų kryptių reglamentai. Beveik visų reglamentų preambulėje teigiama, kad „studijų kryptių pagrindinių ir vientisųjų studijų programos sudaromos ir vertinamos, vadovaujantis atitinkamu reglamentu ir Nuosekliųjų studijų programų nuostatais, kiek jie neprieštarauja šiam reglamentui“ (Nr. ISAK-276, 2007), o pedagogų rengimo programos sudaromos ir vertinamos vadovaujantis šiuo studijų kryptių reglamentu ir Pedagogo rengimo reglamentu (Nr. V-54, 2010). Il visų reglamentų dalis apibūdina reikalavimus studijų programoms žinių, pažintinių gebėjimų, praktinių gebėjimų ir perkeliamųjų gebėjimų atžvilgiu.

Pavyzdžiui, LR ŠMM ministro patvirtintas įsakymas „Dėl bendrojo technologijos mokslų (inžinerijos) studijų srities reglamento patvirtinimo“, 2005 m. balandžio 29 d. Nr. ISAK-734, Vilnius, 2005 taikomas 14 technologijos mokslų studijų kryptių (Elektros inžinerija, 01T1; Bioinžinerija, 05T2; Elektronikos inžinerija, 01T2; Energetika, 06T1; Statybos inžinerija, 02T1; Informatikos inžinerija, 07T1; Saugos inžinerija, 02T2; Medžiagų mokslas, 08T1; Transporto inžinerija, 03T1; Pramonės inžinerija, 08T2; Aplinkos inžinerija, 04T1; Mechanikos inžinerija, 09T1; Chemijos inžinerija, 05T1; Matavimų inžinerija, 10T1). Visų inžinerijos studijų tikslas – „suteikti tokį išsilavinimą būsimiesiems specialistams, kad jie turėtų žinių ir gebėjimų, reikalingų inžinerinei globalinės rinkos veiklai, aukštųjų technologijų naudojimui; domėtusi technologijos mokslų žiniomis, /.../ būtų plačios erudicijos, gebėtų kūrybiškai ir kritiškai mąstyti; sugebėtų palaikyti savo profesinę kompetenciją mokydami visi gyvenimą“ (p. 3). Akivaizdu, kad pasiekti šiuos tikslus neturint užsienio kalbų kompetencijos būtų sudėtinga, nes konkuruoti globalinėje rinkoje reikšia puikiai išmanyti tos rinkos dalyvių strategijas, tikslus, priemones šiems tikslams pasiekti ir pan. Vienas iš perkeliamųjų gebėjimų – „*bendravimo įgūdžiai, kuriuos sudaro tiek rašytinis, tiek žodinis bendravimas taisyklinga lietuvių kalba ir bent viena iš užsienio kalbų*“ (p. 4). Nors reglamentas patvirtintas 2005 m., inžinieriams keliamas reikalavimas turėti „bent vienos užsienio kalbos“ bendravimo įgūdžių susiaurina bendruosius daugiakalbei kompetencijai įgyti keliamus tikslus, prieštarauja bendroms Europos tendencijoms kalbų politikos atžvilgiu – Barcelonos komunikate (2002) numatytam siekiui įgyti „mažiausiai dviejų užsienio kalbų kompetenciją“.

Ne mažiau kaip pusė bendrojo lavinimo dalies, kuriai skiriama 7 % universitetinių

pagrindinių studijų programos, turi būti skiriama fundamentiniams pasaulėžiūros dalykams, apimantiems fizinių ir technologijos mokslų filosofinius ir istorinius pagrindus, o likusi dalis (t. y. 3,5 % ar mažiau) – nuodugnioms humanitarinėms, socialinėms ir meno studijoms. Šios studijų dalies dalykai greta kitų gali būti ir *užsienio kalbos*, tačiau patikslinama, kad tobulintina tik profesinė kalba, kuri reglamente įvardijama kaip inžinerinė: „tik inžinerinės kalbų vartosenos tobulinimas, nes bendras užsienio kalbų mokymasis nėra inžinerinių studijų programų dalis“.

1 lentelėje pateikiami turinio analizės rezultatai – nustatyti tiksliniai tyrimui svarbūs prasminiai vienetai – indikatoriai, rodantys, kurių studijų krypčių reglamentuose užsienio kalba minima kaip vienas iš perkeliamųjų gebėjimų arba kaip bendrojo lavinimo srities dalis.

1 lentelė. Reikalavimai užsienio kalbų gebėjimams studijų krypčių reglamentuose

INDIKATORIUS	STUDIJŲ KRYPTIES REGLAMENTAS
Siūlytinas dalykas – užsienio kalba (B)*	Filosofijos (2004) Matematikos (2004)
Papildomos užsienio ir lietuvių kalbų studijos, tų kalbų vartosenos geografijoje tobulinimas (B)	Geografijos (2005)
Rašytinis, tiek žodinis bendravimas taisyklinga lietuvių kalba ir bent viena iš užsienio kalbų (PG)** Užsienio kalbos (tik inžinerinės kalbų vartosenos tobulinimas, nes bendras užsienio kalbų mokymasis nėra inžinerinių studijų programų dalis) (B)	Bendrasis technologijos mokslų (inžinerijos) (2005)
Užsienio kalbos (tik profesinės kalbų vartosenos tobulinimas)	Veterinarinės medicinos (2006)
Užsienio kalbų studijos (B)	Viešojo administravimo (2007)
Komunikacijos įgūdžiai ir kiti, humanitariniai, dalykai: užsienio kalba, lotynų kalba, lietuvių kalbos kultūra	Visuomenės sveikatos (2007)
Profesinės užsienio kalbos vartosenos tobulinimas	Darmacijos (2008)
Gimtosios ir užsienio kalbų studijos	Vadybos ir verslo (2008)
Užsienio kalbos, lietuvių kalbos kultūra	Socialinio darbo (2008)
Profesinės kalbos vartosenos tobulinimas, profesinės kalbos kultūra	Pedagogų rengimo (2010)

* – bendrojo lavinimo dalis (B) ** – perkeliameji gebėjimai (PG)

Nors, pvz., būsimieji geografs ir geologai turi gebėti atlikti informacijos, susijusios su įvairiais duomenų šaltiniais, paiešką (įskaitant paiešką internete), užsienio kalbų indikatorių perkeliamųjų gebėjimų srityje nenustatyta, jų nėra ir geologų reglamento bendrojo lavinimo dalyje. Vienas iš pagrindinių veterinarinės medicinos specialistams keliamų studijų tikslų – *išugdyti poreikį domėtis naujais veterinarijos mokslo pasiekimais, pasaulinėmis ir europinėmis veterinarijos raidos tendencijomis*, tačiau jokių perkeliamųjų gebėjimų, susijusių su užsienio kalba, nėra numatyta. Užsienio kalbos įvardytos tik kaip dalis bendrojo lavinimo, susiaurinant kalbos mokymąsi iki profesinės kalbos vartosenos tobulinimo, tačiau lieka neaišku, kada studentai įgyja tą profesinę kalbą, kad galėtų tobulinti jos vartoseną aukštojo mokslo studijose. Nors daugelio studijų krypčių reglamentų pagrindiniai studijų tikslai yra „išsiugdyti plačią erudiciją, kūrybinį ir kritinį mąstymą, intelektualaus pasitenkinimo jausmą studijuojant“, „poreikį domėtis mokslo pasiekimais“ ir visur pabrėžiamas tikslas „išugdyti gebėjimą išlaikyti profesinę kompetenciją per visą gyvenimą trunkantį mokymąsi“, sunku įsivaizduoti, kaip šie tikslai gali būti pasiekti nesant užsienio kalbų pagalbos.

Pedagogų rengimo reglamente (2010 01) bendrojo lavinimo dalyje rekomenduojamose srityse viena jų skirta profesinės užsienio kalbos vartosenos tobulinimui, profesinės kalbos kultūrai. Kadangi rengiant pedagogų rengimo programas vadovaujamosi ne tik reglamentu,

bet ir Mokytojo profesijos kompetencijos aprašu (2007), pastarajame yra keliamas reikalavimas bendrauti užsienio kalba (kalbomis).

Kai kuriuose studijų krypties reglamentuose užsienio kalbų gebėjimai minimi kaip vieni iš veiksmų, kuriais remiantis vertinama bendra dėstytojo kompetencija, tarp kitų bendros dėstytojų kompetencijos vertinimo kriterijų, tokių, kaip: akademinio išsilavinimo lygis, išsilavinimo skirtingumas, praktinė inžinerinė patirtis, dėstymo patirtis; gebėjimas laisvai bendrauti bent viena iš plačiausiai Europos Sąjungos šalyse vartojamų kalbų (anglų, prancūzų, vokiečių) (Bendrasis technologijos mokslų (inžinerijos) studijų srities reglamentas, 2005). Reglamentų turinio analizė parodė, kad užsienio kalbų mokymosi tikslai dažniau keliami dėstytojams nei studentams. Iš 27 analizuotų reglamentų visuose minimi užsienio kalbų gebėjimai kaip vienas iš veiksmų, kuriais remiantis bus vertinama bendroji dėstytojų kompetencija. Tačiau dažniausiai reikalaujama gebėti bendrauti viena iš plačiausiai ES vartojamų arba tarptautiniam bendravimui vartojamų kalbų (anglų, vokiečių, prancūzų), kai kuriuose reglamentuose pateikiama nuoroda „laisvai“ bendrauti, kai kuriuose reglamentuose pateikiamas reikalavimas skaityti mokslinę literatūrą. Tyrimo rezultatai leidžia suabejoti, kad aukštojoje mokykloje sukuriama galimybė įgyti kompetenciją bendrauti užsienio kalba.

2 lentelė. Studijų kryptų reglamentų reikalavimai dėstytojų kalbinei kompetencijai

VEIKSNIAI, KURIAIS REMIANTIS VERTINAMA BENDROJI DĖSTYTOJŲ KOMPETENCIJA	STUDIJŲ KRYPTIES REGLAMENTAS
Gebėjimas laisvai bendrauti bent viena iš plačiausiai Europos Sąjungoje vartojamų kalbų (anglų, vokiečių, prancūzų)	Viešojo administravimo (2007) Vadybos ir verslo administravimo (2008)
Sugebėjimas bendrauti bent viena iš tarptautiniam bendradarbiavimui vartojamų užsienio kalbų (anglų, vokiečių, prancūzų)	Bendrasis technologijos mokslų (inžinerijos) (2005)
Sugebėjimas laisvai bendrauti bent viena iš tarptautiniam bendradarbiavimui vartojamų užsienio kalbų (anglų, vokiečių, prancūzų)	Chemijos (2004) Psichologijos (2004) Filosofijos (2004) Veterinarinės medicinos (2006)
Gebėjimas laisvai bendrauti bent viena iš plačiausiai Europos Sąjungos šalyse vartojamų kalbų (anglų, prancūzų, vokiečių)	Geografijos (2005)
Sugebėjimas bendrauti bent viena iš tarptautiniam bendradarbiavimui vartojamų užsienio kalbų (anglų, vokiečių, prancūzų)	Geologija (2005)
Užsienio kalbų (pirmiausia anglų kalbos) mokėjimas	Fizikos (2007)
Sugebėjimas bendrauti užsienio kalbomis	Matematikos (2004)
Sugebėjimas laisvai bendrauti bent viena iš tarptautiniam bendradarbiavimui vartojamų užsienio kalbų	Veterinarinės medicinos (2006)
Sugebėjimas laisvai skaityti mokslinę literatūrą ir bendrauti anglų kalba	Biochemijos (2005)
Sugebėjimas laisvai užsienio kalba (anglų, vokiečių, prancūzų) skaityti mokslinę literatūrą ir bendrauti	Visuomenės sveikatos (2007)
–	Biologijos (2004)

Chemijos (2004), Psichologijos (2004), Fizikos (2004) ir Biochemijos (2005) studijų kryptų reglamentai nekelia jokių užsienio kalbų kompetencijos reikalavimų savo studentams, tačiau dėstytojai turi gebėti laisvai bendrauti viena iš tarptautiniam bendradarbiavimui vartojamų užsienio kalbų (anglų, vokiečių, prancūzų).

PROFESINIO IŠSILAVINIMO V LYGIO STANDARTŲ APŽVALGA UŽSIENIO KALBŲ KOMPETENCIJŲ ATŽVILGIU

Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centro internetiniame puslapyje teigiama, kad penktojo lygio profesiniai standartai parengti atsižvelgus į darbo rinkos pokyčius, Standarto rengimo darbo grupės atliktus kvalifikacijų tyrimo rezultatus ir remiantis kitų šalių patirtimi. Šie Standartai sudaro pagrindą rengiant V profesinio išsilavinimo lygio neuniversitetinių studijų programas.

Reikalavimai užsienio kalbų kompetencijai pateikti profesinės veiklos aprašuose, kompetencijų aprašuose ir studijų tiksluose.

3 lentelė. Reikalavimai užsienio kalboms profesinio rengimo standartuose

INDIKATORIUS	PROFESINIO RENGIMO STANDARTAS
Pageidautina baigiamojo darbo anotacija užsienio kalba	Geodezijos inžinieriaus S558101 (2001)
Bendrauti bent viena užsienio kalba	Kelių statybos inžinieriaus S558208 (2004), statinių inžinerinių sistemų S558204 (2004), statybos inžinieriaus S558207 (2004), siuvimo technologo S554206 (2004), žemės ūkio technologijų inžinierius S52508 (2004), ekonomisto S531401 (2008)
Užsienio kalbų mokėjimas (B)* Bendrauti bent viena užsienio kalba su verslo partneriais (P)**	Maisto pramonės technologo S554103 (2004)
Bendrauti bent dviem užsienio kalbomis	Maisto pramonės verslo vadybininko S554102 (2007)
Bendrauja užsienio kalba ir gilina profesines žinias (P)	Lietuvių gestų kalbos vertėjas S522302 (2008)
Gebės bendrauti užsienio kalba (B)	Įvaizdžio stilisto rengimo standartas S521404 (2008)

* – bendrieji gebėjimai (B) ** – profesijos aprašas (P)

Akivaizdu, kad užsienio kalbų kompetencijų tobulinimo svarba didėja – tai matyti lyginant 2001 m. priimtą Geodezijos inžinieriaus reglamentą, kuris reikalavo tik baigiamojo darbo santraukos užsienio kalba, ir pvz., Maisto pramonės verslo vadybininko reglamentą, kuris (vienintelis iš visų analizuotų reglamentų ir profesinio rengimo standartų) kelia tikslą bendrauti bent dviem užsienio kalbomis.

Nors dauguma analizuotų profesijos standartų rengti vos prieš keletą metų, kai užsienio kalbų poreikis visuotinai pripažintas, reikalavimų užsienio kalbų gebėjimams nėra šiuose V profesinio lygmens standartuose nei apibrėžiant perkeliamuosius gebėjimus, nei bendrojo lavinimo dalyje, jie nekeliami net šių studijų kryptių dėstytojams (žr. 4 lentelę).

4 lentelė. V profesinio lygmens standartai, kuriuose nėra įvardijami jokie reikalavimai užsienio kalbų mokėjimui

STANDARTO PAVADINIMAS	KODAS	METAİ
Dailės ir technologijų mokytojo rengimo standartas	S514605	2008
Grafinio dizaino dizainerio rengimo standartas	S521401	2008
Dorinio ugdymo (etikos) mokytojo rengimo standartas	S 514605	2008
Pagrindinės mokyklos lietuvių kalbos mokytojo rengimo standartas	S514402	2008
Autotransporto elektronikos inžinieriaus rengimo standartas	S552506	2004

Automobilių techninių opracijų inžinierius	S552401	2004
Cheminių procesų technologo rengimo standartas	S552401	2008
Šilumos energetikos inžinieriaus	S531401	2003
Telekomunikacijų inžinieriaus	S552303	2004

Galima pastebėti, kad daugelis inžinerinių profesijų standartų nekelia jokių reikalavimų užsienio kalbų kompetencijai. Nenuoseklus dėmesys užsienio kalbų kompetencijos poreikiui lemia sudėtingą praktinę programos rengimo ir realizavimo aukštojo mokslo universitetinėse ir neuniversitetinėse studijose situaciją. Programos rengėjai privalo atsižvelgti į reglamentų ir profesijos standartų keliamus reikalavimus, pagal kuriuos programos bus vertinamos, todėl neįtraukia užsienio kalbų dalyko į programą, nes taip būtų prieštaraujama normatyvinių dokumentų reikalavimams. Todėl neretai užsienio kalbų pasiūla ir teikimas suprantamas kaip šio dalyko studijas organizuojančių padalinių prerogatyva ir tikslas, trukdantis tikslingam fakulteto darbui rengti srities specialistus. Ir tik nuo bendro aukštosios institucijos sprendimo, atskleisto institucijos vizijoje ir misijoje, nuo institucijos vidinės kultūros, požiūrio į studentų reikmes, universiteto įvaizdį ir paskirtį, bendrą studijų organizavimo kontekstą priklauso užsienio kalbų mokymosi problemų sprendimas institucijoje.

IŠVADOS

1. ES verslo įmonėse atlikti tyrimai rodo, kad verslo pasaulyje kalbinis išprusimas yra didelės svarbos konkurencingumo sąlygomis – nustatyta statistiškai reikšminga koreliacija tarp kalbinės kompetencijos ir didesnės įmonių apyvartos. Verslo įmonės dėl kalbinių gebėjimų stokos praranda pelningas sutartis ir milijonų vertės sumas. Vadinasi, daugiakalbystė yra esminė ekonomikos varomoji jėga. Kalbinė kompetencija suteikia karjeros tobulinimo galimybes, įsidarbinamumą, konkurencinį pranašumą.

2. Teorinė Lietuvos švietimo strateginių dokumentų, bendrojo lavinimo ir aukštojo mokslo sistemų darbo reglamentavimo dokumentų analizė rodo akivaizdžią prieštarą tarp gyvenimo keliamų iššūkių, patvirtintų ES dokumentuose kalbinės kompetencijos srityje, ir kalbų politikos įvairiuose švietimo sistemos lygmenyse Lietuvoje. Ši priešara lemia nepakankamą suaugusiųjų kalbinį pasirengimą priimti veiklos pasaulio iššūkius. Kalbų mokymas Lietuvoje suprantamas ir priimamas tik kaip bendrojo lavinimo mokyklos pareiga, tikslas ir uždavinys. Lietuvoje kalbų politika nukreipta į bendrojo lavinimo mokyklą.

3. Rengiant studijų programas, numatant, kiek ir kokių dalykų programos studentams reikės mokytis, susiduriama su priešara tarp gyvenimo diktuojamų reikalavimų (taip pat ir ES siūlomų rekomendacijų kalbų politikos klausimais) kalbiniam pasirengimui ir Lietuvos ŠMM patvirtintų studijų kryptų reglamentų bei profesinio rengimo standartų, kuriais aukštojo mokslo universitetinės ir neuniversitetinės institucijos vadovaujasi rengdamos naujas studijų programas. Net keturių studijų kryptų reglamentai nekelia jokio reikalavimo mokytis kalbų, kiti reglamentai ir profesijos standartai susiaurina visuotinai priimtą siekį mokytis dviejų–trijų kalbų, kai kurie reglamentai ir profesijos standartai kelia kalbinės kompetencijos reikalavimus dėstytojams. Tyrimas nustatė, kad kalbų mokymą reglamentuojantys dokumentai neatitinka veiklos pasaulio poreikių Lietuvos ir Europos Sąjungos kontekste.

LITERATŪRA

1. COM 596 final, 2005. Commission of the European Communities. Brussels, 2005-11-22. Prieiga internetu: *A New Framework Strategy for Multilingualism*. http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/lifelong_learning/c11084_en.htm.
2. COM 566 final, 2008. Commission of the European Communities, 2008. *Multilingualism: an asset for Europe and a shared commitment*.
3. Council of Europe, 2001. *The Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment*. UK: Cambridge University Press.
4. EEC Council. Regulation No. 1 determining the languages to be used by the European Economic Community. *Official Journal* 017, 06/10/1958 P. 0385 – 0386 Council Regulation 1/1958.
5. ELAN: Effects on the European Economy of Shortages of Foreign Language Skills in Enterprise. (December 2006) Prieiga internetu: http://ec.europa.eu/education/policies/lang/doc/elan_final_report_en.pdf Peržiūrėta: 2009-12-05.
6. *Europos kalbų pasas*. Prieiga internetu: <http://www.europass.lt/lt/kalbos>.
7. Hitchcock G., Hughes D. (2007) *Research and the teacher – a qualitative introduction to a school-based research*. Routledge: Taylor and Francis.
8. KOM 356 galutinis, 2005. Europos bendrijų komisija. *Europos kalbų mokėjimo indikatorius*. Briuselis, 2005-01-08.
9. *Language Policy Division*, 2009 (red. J. C. Beacco, M. Byram, D. Coste, M. Fleming, L. Cavalli). *Plurilingual et intercultural education as a project*. Prieiga internetu: http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/Source/LE_texts_Source/EducPlurInter-Project_en.pdf.
10. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas 2003 m. liepos 4 d. *Dėl valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 nuostatų*. Nr. IX-1700. Vilnius.
11. LR ŠMM ministro įsakymas 2010 m. sausio 8 d. Nr. V-54. *Dėl pedagogų rengimo reglamento patvirtinimo*. Vilnius. Valstybės žinios, 2010.01.23, Nr: 9, publ. nr. 425.
12. LR ŠMM ministro įsakymas 2005 m. balandžio 29 d. Nr. ISAK-734. *Dėl bendrojo technologijos mokslų (inžinerijos) studijų srities reglamento patvirtinimo*. Vilnius, 2005.
13. LR ŠMM ministro įsakymas 2007 m. vasario 27 d. Nr. ISAK-276 *Dėl studijų kryptių reglamentų patvirtinimo*. Vilnius. Valstybės žinios, 2007-03-06, Nr. 28-1044. Vilnius.
14. LR ŠMM ministro įsakymas 2007 02 27 Nr. ISAK-276 *Dėl studijų kryptių reglamentų patvirtinimo (fizikos, viešojo administravimo ir visuomenės sveikatos studijos)*. Vilnius.
15. LR ŠMM ministro įsakymas 2006 01 19 Nr. ISAK-104 *Dėl Veterinarinės medicinos studijų krypties reglamento patvirtinimo*. Vilnius.
16. LR ŠMM ministro įsakymas 2005 10 18 Nr. ISAK-2061 *Dėl Biochemijos studijų krypties reglamento patvirtinimo*. Vilnius.
17. LR ŠMM ministro įsakymas 2005 04 29 Nr. ISAK-734 *Dėl Bendrojo technologijos mokslų (inžinerijos) studijų srities reglamento patvirtinimo*. Vilnius.
18. LR ŠMM ministro įsakymas 2004 07 16 Nr. ISAK-1158 *Dėl studijų kryptių reglamentų aprašų patvirtinimo (geologijos ir geografijos studijos)*. Įsakymas pakeistas 2005 02 02 įsakymu Nr. ISAK-159 ir 2006 06 06 įsakymu Nr. ISAK-1127. Vilnius.
19. LR ŠMM ministro įsakymas 2004 01 22 Nr. ISAK-87 *Dėl studijų kryptių reglamentų patvirtinimo (chemijos, filosofijos, matematikos ir psichologijos studijos)*. Įsakymas pakeistas 2005 02 02 įsakymu Nr. ISAK-160 ir 2006 06 06 įsakymu Nr. ISAK-1127. Vilnius.
20. Neuner G. (2008) *Developing Synergies in Learning Foreign Languages – implications for the plurilingual curriculum*. Prieiga internete: www.coe.int/T/DG4/Linguistic/Source/NEUNER-Amsterdam.doc Peržiūrėta: 2010-02-17.

21. *Recommendations from the Business Forum for Multilingualism, Languages Mean Business. Companies work better with languages.* Education and Culture DG, Multilingualism, 2008.
22. Stemler S. (2001) An overview of content analysis. *Practical Assessment, Research & Evaluation*, 7(17). Prieiga internetui: <http://PAREonline.net/getvn.asp?v=7&n=17> Peržiūrėta: 2009-08-19.
23. Tarybos išvados 2009 m. gegužės 12 d. dėl Europos bendradarbiavimo švietimo ir mokymo srityje strateginės programos (ET 2020). *Oficialusis leidinys C 119*, 28/05/2009 p. 0002 – 0010.
24. Valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatos, patvirtintas Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. liepos 4 d. nutarimu Nr. IX-1700 (Žin., 2003, Nr.71-3216).

SUMMARY

Emphasising the importance of foreign language competence in the 21st century multilingual and multicultural environment as well as presenting an outlook of a meta-analysis of research into the effect of shortage of language skills for company competitiveness, turnover and export, the article analyses the legal documents of the Lithuanian Republic which underlie the designing of curricula in higher education institutions. The method of content analysis was used to investigate 27 study field regulations approved by the Ministry of Education and Science and 20 standards of vocational training for ISCED level 5 with regard to the requirements for foreign language learning set in the standards and regulations. The conclusions are drawn that the development of plurilingualism is of declarative nature in Lithuania, as the analyzed documents exhibit only the indicators of foreign language competence requirements for teachers, whereas students are required to learn at least one foreign language and in many cases for professional purposes only. It was also found out that political documents on language competence development mainly concern the secondary level of education. Lack of equal distribution of attention to the development of plurilingual competence causes insufficient preparation of the graduates to participate efficiently in the global labour market.

KEYWORDS:

basic competences, language competence, multilinguality, vocational education standards, labour market

ĮTEIKTA 2010 m. kovo mėn.

Doc. dr. **Nemira MAČIANSKIENĖ**

Socialinių mokslų (edukologijos) daktarė

Vytauto Didžiojo universitetas

Užsienio kalbų centro docentė

Mokslinių interesų sritys: individualios ir visuomeninės daugiakalbystės tyrimai, užsienio kalbų mokymosi metodika, mokymosi strategijos, informacinių technologijų taikymas užsienio kalbų mokyme, vertimas žodžiu ir raštu, tarpkultūrinė komunikacija.

Vytauto Didžiojo universitetas

Užsienio kalbų centras

K. Donelaičio g. 52-603

LT-44244 Kaunas, Lietuva

n.macianskiene@ukc.vdu.lt

Lietuvių kalbos redaktorė Ingrida Balčiūnienė